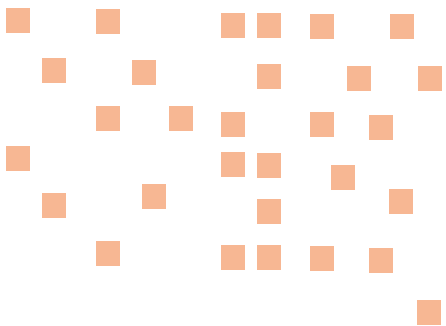

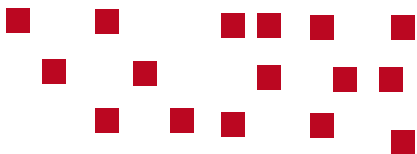
IZRAEL

SYTUACJA BEZPIECZEŃSTWA

**Sytuacja bezpieczeństwa i zagrożenia
dla ludności cywilnej.**

**DPU-WIKP-424/76/2024
25.03.2024**

TREŚĆ ZLECENIA

Proszę o informację na temat sytuacji bezpieczeństwa w Izraelu.

INFORMACJE DEMOGRAFICZNE

Ludność: ponad 9 mln (łącznie z osadnikami na Wzgórzach Golan oraz we Wschodniej Jerozolimie). Izrael uznaje prawo do 'powrotu' na swoje terytorium wszystkich Żydów (a także tych, którzy nawrócili się na judaizm), i przyjął kilka fal migracji przede wszystkim z arabskich państw regionu oraz Europy i byłego Związku Radzieckiego. ^[1]

Skład etniczny: Żydzi 73,5% (z czego 79,7% urodzonych w Izraelu, 14,3% – w Europie i Ameryce, 3,9% - w Afryce, 2,1% - w Azji), Arabowie 21,1%, inni 5,4%. ^[2]

Skład religijny: judaizm 73,5%, islam 18,1%, chrześcijaństwo 1,9%, druzowie 1,6%, inne 4,9%. ^[3]

USTRÓJ I SYTUACJA POLITYCZNA

USTRÓJ

Państwo Izrael zostało powołane do życia w 1948 r. po wygaśnięciu mandatu Wielkiej Brytanii nad Palestyną, na mocy rezolucji ONZ o podziale terytorium Palestyny (rezolucja 181 z 1947 r.). W ciągu swojej kilkudziesięcioletniej historii Izrael stoczył kilka wojen ze swoimi arabskimi sąsiadami (pierwsza wybuchła dzień po ogłoszonej 14 maja 1948 r. przez państwo żydowskie Deklaracji Niepodległości). Od wojny sześciodniowej w 1967 r. okupuje terytoria Zachodniego Brzegu i Strefy Gazy, na których zgodnie z rezolucją ONZ miało powstać państwo palestyńskie. ^{[4][5]}

Izrael jest demokracją parlamentarną opartą o zasadę trójpodziału na władzę ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą. ^[6]

PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY

Izrael podzielony jest na 6 dystryktów (mehozot, l.poj. mehoz): **Dystrykt Centralny/HaMerkaz** (poddystrikty: Szaron, Petach Tikwa, Ramla, Rechowot), **Dystrykt**

¹ CIA, The World Factbook – Israel, 31.01.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/israel/>

² CIA, The World Factbook – Israel, 31.01.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/israel/>

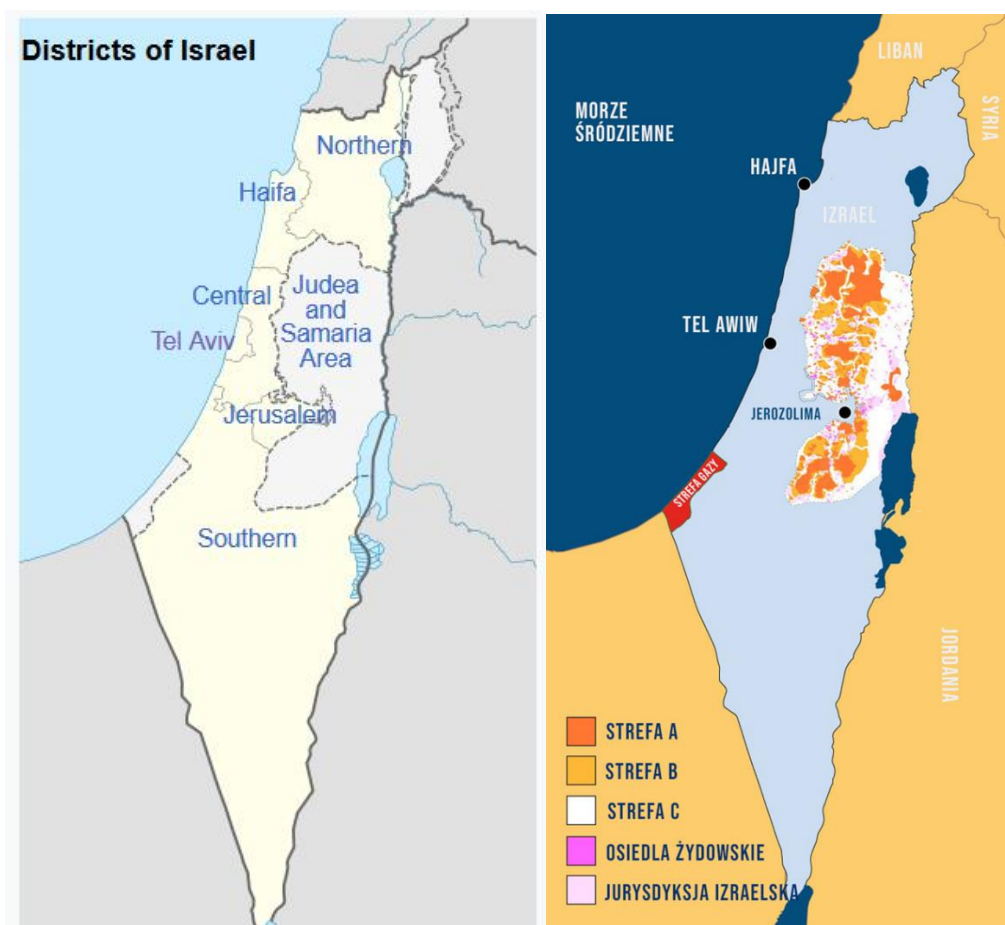
³ CIA, The World Factbook – Israel, 31.01.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/israel/>

⁴ Encyklopedia PWN, Izrael, <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Izrael-Ludnosc:4574364.html> i Encyclopaedia Britannica, Israel, <https://www.britannica.com/place/Israel>.

⁵ Polin.pl, Jom ha-Acmaut – Dzień Niepodległości Izraela, 25.04.2023, <https://www.polin.pl/pl/jom-ha-acmaut-dzien-niepodleglosci-izraela>

⁶ Ambasada Izraela w Warszawie, Struktura polityczna, <https://embassies.gov.il/WARSAW/ABOUTISRAEL/Pages/system-polityczny.aspx>

Haify (poddystrykty: Hajfa, Hadera), **Dystrykt Jerozolimski**, **Dystrykt Północny/HaZafon** (poddystrykty: Safed, Tyberiada, Jezreel, Akko, Golan – nieuznane przez ONZ za terytorium Izraela), **Dystrykt Południowy/HaDarom** (Aszkelon, Beer Szewa), **Dystrykt Tel Aviv**. [7][8]

Mapa. Podział administracyjny Izraela [9]

Mapa. Autonomia Palestyńska [10]

Od 1967 r. Izrael okupuje terytoria Zachodniego Brzegu, Strefy Gazy (palestyńskie) oraz Wzgórza Golan (syryjskie), co rodzi wiele napięć, zarówno w jego granicach, jak i w relacjach z państwami ościennymi. Podpisane w 1994 r. porozumienia z Oslo, mające stanowić podstawę normalizacji sytuacji poprzez przekształcenie palestyńskich terytoriów okupowanych w państwo Palestyńczyków, nie zostały w pełni wcielone w życie. Powołano do życia władze Autonomii Palestyńskiej, lecz nie nastąpiło rozstrzygnięcie najbardziej spornych kwestii między dwiema stronami konfliktu, takich jak choćby status Jerozolimy czy prawo palestyńskich uchodźców do powrotu. [11][12] W następstwie porozumień z Oslo, część terytoriów Zachodniego

⁷ CIA, The World Factbook – Israel, 31.01.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/israel/>

⁸ Wikipedia, Dystrykty Izraela, https://pl.wikipedia.org/wiki/Dystrykty_Izraela

⁹ Wikipedia, Districts of Israel, https://en.wikipedia.org/wiki/Districts_of_Israel

¹⁰ Mikoś D., Funkcjonowanie administracji na terenach Autonomii Palestyńskiej, 2023, str. 7

¹¹ BBC News, History of Mid-East peace talks, 29.07.2013, <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-11103745>

¹² UN News Service, Two-state solution to Israel-Palestine conflict at risk of giving way to 'one-state reality,' warns Ban, 15.09.2016, <http://www.refworld.org/docid/57dbe65340e.html>.

Brzegu znalazła się pod jurysdykcją Autonomii Palestyńskiej (strefy A i B), a Izrael przejął pełną kontrolę wojskową i cywilną nad pozostałym obszarem Zachodniego Brzegu (strefa C).^[13]

Zachodni Brzeg i Strefa Gazy są politycznie podzielone od 2006 r. Od tego czasu organizacja zbrojna Hamas kontroluje Strefę Gazy, a Autonomia Palestyńska – tylko Zachodni Brzeg. Strefa Gazy znajduje się pod izraelską blokadą powietrzną, morską i lądową.^[14]

STRUKTURA WŁADZY

Głowa państwa Prezydent Izraela nosi tytuł **nasi**, starożytnego zwierzchnika Sanhedrynu, najwyższej władzy ustawodawczej i sędowniczej Żydów mieszkających w Ziemi Izraela. Prezydent jest głową państwa, a jego urząd symbolizuje jedność narodową ponad podziałami partyjnymi. Prezydent jest wybierany przez Kneset (jednoizbowy parlament) zwykłą większością głosów spośród kandydatów nominowanych ze względu na ich autorytet i zasługi dla państwa. Od 1998 r. prezydent wybierany jest na jedną siedmioletnią kadencję.^[15] Obowiązki prezydenta mają głównie charakter reprezentacyjny i formalny.^[16]

Od 2021 r. funkcję prezydenta Izraela pełni **Isaak Herzog** (inna pisownia imienia: Isaac, Icchak, Jicchak).^[17]

Rząd i premier. Władzę wykonawczą w państwie sprawuje rząd (rada ministrów) zajmujący się sprawami wewnętrznymi i zagranicznymi, łącznie z kwestiami bezpieczeństwa narodowego. Zakres kompetencji rządu jest bardzo szeroki, może on zajmować się wszystkimi sprawami, o ile tylko nie są zastrzeżone dla innego organu władzy.^[18]

Aktualnie – od 29 grudnia 2022 r. stanowisko premiera sprawuje **Benjamin Netanjahu**, lider konserwatywnej, prawicowej partii Likud.^{[19][20]}

Parlament i wybory parlamentarne. Naczelnym organem ustawodawczym Izraela jest Kneset – jednoizbowy parlament. Kneset wzięł swoją nazwę i liczbę członków (120) od Kneset ha-Gedola (Wielkiego Zgromadzenia), rady Żydów zwołanej przez proroków Ezdrasza i Nehemiasza w V wieku p.n.e.^{[21][22]}

¹³ Mikoś D., Funkcjonowanie administracji na terenach Autonomii Palestyńskiej, 2023, str. 11-14

¹⁴ Mikoś D., Funkcjonowanie administracji na terenach Autonomii Palestyńskiej, 2023, str. 11-14

¹⁵ Ambasada Izraela w Warszawie, Struktura polityczna, <https://embassies.gov.il/WARSAW/ABOUTISRAEL/Pages/system-polityczny.aspx>

¹⁶ Ambasada Izraela w Warszawie, Struktura polityczna, <https://embassies.gov.il/WARSAW/ABOUTISRAEL/Pages/system-polityczny.aspx>

¹⁷ Ambasada Izraela w Warszawie, Struktura polityczna, <https://embassies.gov.il/WARSAW/ABOUTISRAEL/Pages/system-polityczny.aspx>

¹⁸ Ambasada Izraela w Warszawie, Struktura polityczna, <https://embassies.gov.il/WARSAW/ABOUTISRAEL/Pages/system-polityczny.aspx>

¹⁹ BBC News, Israel – country profile, ostatnia aktualizacja 19.11.2018, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-14628835>

²⁰ CIA, The World Factbook – Israel, 31.01.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/israel/>

²¹ Ambasada Izraela w Warszawie, Struktura polityczna, <https://embassies.gov.il/WARSAW/ABOUTISRAEL/Pages/system-polityczny.aspx>

²² CIA, The World Factbook – Israel, 31.01.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/israel/>

O składzie Knesetu decydują powszechne wybory. W czasie pierwszej sesji parlamentarzysty zostają zaprzysiężeni, następuje wybór przewodniczącego i wiceprzewodniczącego. Kadencja Knesetu trwa z reguły cztery lata, ale w każdej chwili może on zostać rozwiązany przez premiera lub ulec samorozwiązaniu. Do czasu ukonstytuowania się nowego składu Knesetu po wyborach, pełnię władzy posiada poprzedni. ^[23]

Ostatnie wybory do Knesetu odbyły się 1 listopada 2022 r. Zwycięstwo odniosły w nich partie: **Likud** oraz **Kachol Lavan** (utworzona na krótko przed wyborami koalicja dwóch centrowych formacji: Hosen Leyisrael i Yesh Atid). Ww. koalicja dotychczasowego premiera Jaira Lapida, który stoi na czele centrowej partii Yesh Atid (pol. Jest Przyszłość), zdobyła 51 miejsc w Knesecie. Likud, partia Benjamina Netanjahu, uzyskała 32 mandaty. Formacje ortodoksyjne: Jahadut Hatora (pol. Zjednoczony Judaizm Tory) i reprezentująca ortodoksyjnych Żydów sefardyjskich Szas (pol. Sefardyjska Partia Strażników Tory) – 18, a nacjonalistyczny sojusz Religijny Syjonizm – 14. ^{[24][25]}

SYSTEM PRAWNY

W Izraelu obowiązuje mieszany system prawny obejmujący angielskie prawo precedensowe (common law), regulacje mandatu brytyjskiego oraz prawa religijne: żydowskie, chrześcijańskie i muzułmańskie. ^[26]

KARA ŚMIERCI

Izraelskie prawo przewiduje karę śmierci jedynie w przypadku wyjątkowych przestępstw, takich jak przestępstwa w świetle prawa wojskowego popełnione w szczególnych okolicznościach. ^[27]

Ostatnia egzekucja w tym kraju odbyła się w 1962 r. Jednocześnie w izraelskich więzieniach nie przebywają żadne osoby, które byłyby skazane na najwyższy wymiar kary. ^[28]

Według najnowszego raportu Amnesty International, w 2022 r. w Izraelu nie został orzeczony żaden wyrok kary śmierci. ^[29] W chwili publikacji ww. raportu nie było informacji w ww. zakresie w odniesieniu do 2023 r.

²³ Ambasada Izraela w Warszawie, Struktura polityczna, <https://embassies.gov.il/WARSAW/ABOUTISRAEL/Pages/system-polityczny.aspx>

²⁴ CIA, The World Factbook – Israel, 31.01.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/israel/>

²⁵ TVN24, Są oficjalne wyniki wyborów w Izraelu. Wygrał je blok Benjamina Netanjahu, 03.11.2022, <https://tvn24.pl/swiat/izrael-oficjalne-wyniki-wyborow-do-knesetu-wygral-je-blok-benjamina-netanjahu-6192732>

²⁶ CIA, The World Factbook – Israel, 31.01.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/israel/>

²⁷ Amnesty International, Death Sentences and Executions 2022, 05.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2091962.html>

²⁸ Amnesty International, Death Sentences and Executions 2022, 05.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2091962.html>

²⁹ Amnesty International, Death Sentences and Executions 2022, 05.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2091962.html>

SYTUACJA BEZPIECZEŃSTWA

CHARAKTERYSTYKA SYTUACJI BEZPIECZEŃSTWA

Izrael ma nieuregulowane relacje z większością swoich sąsiadów. Jedynie Egipt i Jordania uznały istnienie państwa żydowskiego (traktaty pokojowe podpisane odpowiednio w 1979 r. oraz w 1993 r.).^[30] Izrael od samego początku swojego powstania w 1948 r. toczył wojny z krajami arabskimi (Egiptem, Syrią, Libanem i Jordanią) oraz ugrupowaniami palestyńskimi.^[31]

Na północy Izrael stoi w obliczu zagrożeń ze strony szyickiej organizacji zbrojnej Hezbollah i bojowników palestyńskich, obecnych w Libanie. Od 1978 r. Izrael okupuje część libańskiego terytorium – tzw. Shab'a Farm, a także północną część wioski Ghajar, na północ od Błękitnej Linii Kontroli (Blue Line).^[32] Na południu Libanu, szczególnie na południe od rzeki Litani, utrzymuje się stan napięcia między oddziałami Hezbollahu i armią izraelską, czasem dochodzi do ostrzału artyleryjskiego w obszarach przygranicznych.^[33] W tym regionie stacjonują siły zbrojne UNIFIL (United Nations Interim Force in Lebanon), mające nadzorować przestrzeganie zawieszenia broni między Izraelem i Hezbollahem w południowym Libanie. Służą w nich także jednostki z Polski.^[34]

Po obu stronach granicy często dochodzi do wymiany ognia i ostrzału raketowego. Według szacunków izraelskich urzędników, Hezbollah dysponuje aż 150 000 rakiet i pocisków wycelowanych w Izrael. Zaawansowane systemy i technologie uzbrojenia, w tym precyzyjnie kierowane rakiety i bezzałogowe statki powietrzne są dostarczane Hezbollahowi przez Iran.^[35]

Na południu Izraela zagrożenie stanowią organizacje terrorystyczne, tj. Hamas, czy Palestyński Islamski Dżihad – PID. W sierpniu 2022 r. Siły Obronne Izraela przez trzy dni atakowały cele PID w Gazie, aby zapobiec – jak twierdzili – nieuchronnemu atakowi terrorystycznemu. W odpowiedzi Palestyński Islamski Dżihad wystrzelił ponad 1000 rakiet w stronę Izraela. Kraj nie poniósł żadnych strat, ponieważ rakiety zostały przechwycone przez system obrony powietrznej, tzw. Żelazną Kopułę.^[36]

³⁰ BBC News, Israel-Arab ties warm up after long deep freeze, 06.11.2019, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-46075180>

³¹ Business Insider, Izrael kontra sąsiedzi. Oto jak to się zaczęło i dlaczego się nie kończy, 07.10.2023, <https://businessinsider.com.pl/wiadomosci/izrael-kontra-sasiedzi-oto-jak-to-sie-zaczelo-i-dlaczego-sie-nie-konczy/4wc2tg3>

³² Rada Bezpieczeństwa ONZ, Twenty-sixth semi-annual report of the Secretary-General to the Security Council on the implementation of Security Council resolution, 16.10.2017, http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_2017_374.pdf

³³ Rada Bezpieczeństwa ONZ, Implementation of Security Council resolution 1701 (2006) during the period from 26 October 2021 to 18 February 2022, 11.03.2022, https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/S_2022_214.pdf

³⁴ Wojsko Polskie, UNIFIL Liban, <https://www.wojsko-polskie.pl/unifil-liban/>

³⁵ US Department of State, Country Report on Terrorism 2022 - Chapter 1 – Israel, 30.11.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2101565.html>

³⁶ US Department of State, Country Report on Terrorism 2022 - Chapter 1 – Israel, 30.11.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2101565.html>

Wojna z Hamasem. Hamas, obok Fatahu, jest jedną z dwóch głównych partii politycznych na terytoriach palestyńskich. Od 2007 r. sprawuje rządy w Strefie Gazy. Jest uznawany przez Unię Europejską i USA za organizację terrorystyczną.^[37]

Hamas jest najbardziej znany ze zbrojnego oporu wobec Izraela oraz przeprowadzanych ataków samobójczych.^[38] Od czasu przejęcia przez Hamas władzy w Strefie Gazy, organizacja ta kilkakrotnie atakowała Izrael.^[39] W 2021 r. doszło do 11-dniowego konfliktu, który wybuchł po tym, jak – po tygodniach napięć w Jerozolimie i jej okolicach – Hamas wystrzelił w kierunku miast i miasteczek w całym Izraelu ponad 3 700 rakiet. Izraelem wstrząsnęła także przemoc społeczna między mniejszością arabską a Żydami oraz powszechne niepokoje na okupowanym Zachodnim Brzegu. Konflikt zakończył się, gdy Egipt wraz z USA i Katarą wynegocjowali zawieszenie broni.^[40]

Ostatnim aktem ww. konfliktu był atak palestyńskich grup bojowników pod przywództwem Hamasu, który miał miejsce w dniu 7 października 2023 r. Tego dnia w stronę Izraela wystrzelonych zostało 2 500 rakiet. Ostrzał raketowy Hamasu był wymierzony w południowy i środkowy Izrael, w tym Tel Awiw i inne obszary metropolitalne. Jednocześnie palestyńskie grupy bojowników Hamasu przypuściły niespodziewany atak na południowy Izrael ze Strefy Gazy, przełamując izraelską barierę bezpieczeństwa. Na kilkanaście godzin opanowali strefę przygraniczną, dokonując na jej terenie masowej masakry ludności cywilnej oraz uprowadzając zakładników. Tego samego dnia rozpoczęła się wymierzona w Strefę Gazy odwetowa operacja zbrojna Izraela. Izraelskie lotnictwo rozpoczęło naloty i bombardowania celów w Strefie Gazy, skąd wcześniej nastąpił palestyński atak.^{[41][42][43]}

W pierwszym etapie izraelska odpowiedź zbrojna miała postać zmasowanych nalotów bombowych. Równolegle przeprowadzono częściową mobilizację rezerwistów. Po usunięciu bojowników Hamasu ze swojego terytorium, izraelska armia rozpoczęła szeroko zakrojone bombardowanie Strefy Gazy z powietrza, po czym 27 października 2023 r. rozpoczęła się inwazja lądowa na dużą skalę.^[44] Siły Obronne Izraela wkroczyły do północnej Gazy.^[45]

³⁷ Hamas wygrał wybory w 2006 r., co wywołało wojnę domową w Gazie pomiędzy islamistami a partią Fatah, która zakończyła się w 2007 r. przejściem przez Hamas pasy przybrzeżnego. Business Insider, Izrael kontra sąsiedzi. Oto jak to się zaczęło i dlaczego się nie kończy, 07.10.2023, <https://businessinsider.com.pl/wiadomosci/izrael-kontra-sasiedzi-oto-jak-to-sie-zaczelo-i-dlaczego-sie-nie-konczy/4wc2tg3>

³⁸ PAP, Czym jest Hamas i o co chodzi w wojnie z Izraelem. 07.10.2023, <https://www.pap.pl/aktualnosci/czym-jest-hamas-i-o-co-chodzi-w-wojnie-z-izraelem>

³⁹ Portal internetowy Al-Monitor, Fatah's Revolutionary Council grapples with growing issues, 27.10.2018, <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2014/10/fatah-revolutionary-council-meeting-hamas-dahlan.html>

⁴⁰ Business Insider, Izrael kontra sąsiedzi. Oto jak to się zaczęło i dlaczego się nie kończy, 07.10.2023, <https://businessinsider.com.pl/wiadomosci/izrael-kontra-sasiedzi-oto-jak-to-sie-zaczelo-i-dlaczego-sie-nie-konczy/4wc2tg3>

⁴¹ OSW, Atak i zemsta – dwa miesiące wojny w Gazie, 20.12.2023, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2023-12-20/atak-i-zemsta-dwa-miesiace-wojny-w-gazie>

⁴² TVN24bis, Hamas zaatakował Izrael z morza, lądu i powietrza. Walki w miastach, setki rannych i zabici, <https://tvn24.pl/swiat/izrael-hamas-atakuje-oglosil-rozpozeczenie-operacji-zbrojnej-st7379353>

⁴³ Portal internetowy ynetnews, Dozens killed, abducted as Israel comes under surprise Hamas attack, 10.07.2023, <https://www.ynetnews.com/article/rysg8i0l6>

⁴⁴ OSW, Atak i zemsta – dwa miesiące wojny w Gazie, 20.12.2023, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2023-12-20/atak-i-zemsta-dwa-miesiace-wojny-w-gazie>

⁴⁵ TVN24bis, Wkroczyli na północny, "pozostają w terenie". Izraelska armia pokazuje nagrania, 28.10.2023, <https://tvn24.pl/swiat/izrael-ofensywa-na-strefe-gazy-rzecznik-izraelskiej-armii-nasi-zolnierze-i-czolgi-juz-tam-sa-7412839>

Do starć doszło także na okupowanym przez Izrael Zachodnim Brzegu oraz wzdłuż granicy izraelsko-libańskiej (z Hezbollahem).^{[46][47][48]} W okresie od października 2023 r. do lutego 2024 r. izraelskie wojsko uderzyło w 3400 celów w Libanie i ponad 50 celów w Syrii związanych ze wspieranym przez Iran libańskim ruchem Hezbollah.^[49] W styczniu 2024 r. doszło do ostrzału północnych terytoriów Izraela z terytorium Libanu. Hezbollah zaatakował około 40 pociskami raketowymi. Celem były izraelskie obiekty wojskowe. W odpowiedzi na atak, Izraelskie Siły Obronne (Cahal) przeprowadziły serię nalotów na pozycje Hezbollahu w Libanie, w tym na jego infrastrukturę i punkty, z których Izrael atakowany był pociskami raketowymi.^[50] Na początku stycznia Izrael zaatakował z wykorzystaniem drona biuro Hamasu w stolicy Libanu Bejrucie. W nalocie zginęły przynajmniej trzy osoby, w tym m.in. zastępca przywódcy politycznego Hamasu Saleh al-Arouri., który był twórcą militarnego ramienia Hamasu, Brygad Al-Kassam, a także zastępcą przewodniczącego biura politycznego Hamasu i dowódcą sił Hamasu na Zachodnim Brzegu. Po ataku na al-Arouriego Hezbollah ostrzelał grupę izraelskich żołnierzy.^[51]

Według bazy danych ACLED, specjalizującej się w gromadzeniu, analizie i mapowaniu danych o konfliktach, w Izraelu (z wyłączeniem terytoriów palestyńskich) w 2022 r. w ponad 1000 incydentów związanych z naruszeniem bezpieczeństwa zginęły 34 osoby, zaś w 2023 r. w ponad 4000 incydentów związanych z naruszeniem bezpieczeństwa zginęło 1429 osób. W 2024 r. od początku roku do połowy marca zarejestrowano 400 przypadków naruszenia bezpieczeństwa oraz 11 ofiar śmiertelnych.^[52]

Sprawcami przemocy byli w głównej mierze członkowie sił zbrojnych Izraela, Hamasu oraz niezidentyfikowanych ugrupowań zbrojnych, zarówno palestyńskich, jak i izraelskich. Najwięcej osób (1386) poniosło śmierć w dystrykcie **Południowym/Hadarom**. Było to związane z atakiem Hamasu na Izrael, do którego doszło w na początku października 2023 r.^[53]

USTAWODAWSTWO SPECJALNE

Po ataku Hamasu na Izrael, do którego doszło w dniu 7 października 2023 r. izraelski Gabinet Bezpieczeństwa ogłosił, że kraj jest w stanie wojny.^[54] Aktualnie w całym kraju obowiązuje stan wyjątkowy.^[55]

⁴⁶ Onet, Na Zachodnim Brzegu cały czas toczą się walki. Palestyńscy urzędnicy mówią o sześciu ofiarach, 23.11.2023, <https://wiadomosci.onet.pl/swiat/starcia-na-zachodnim-brzegu-palestynscy-urzednicy-mowia-o-szesciu-ofiarach/51gqbde>

⁴⁷ Onet, USA ostrzegają Izrael, starcia na Zachodnim Brzegu. Podsumowanie nocy na Bliskim Wschodzie, 04.11.2023, <https://wiadomosci.onet.pl/swiat/starcia-na-zachodnim-brzegu-podsumowanie-nocy-na-bliskim-wschodzie/fjq0p4d>

⁴⁸ TVN24bis, Izrael ostrzelał pozycje Hezbollahu w Libanie, 22.10.2023, <https://tvn24.pl/swiat/izrael-ostrzelal-pozycje-hezbollahu-w-libanie-7403430>

⁴⁹ WNP, Izrael: Od 7 października uderzyliśmy w 3400 celów Hezbollahu w Libanie i 50 w Syrii, 04.02.2024, <https://www.wnp.pl/rynki-zagraniczne/izrael-od-7-pazdziernika-uderzyliśmy-w-3400-celow-hezbollahu-w-libanie-i-50-w-syrii,801538.html>

⁵⁰ RMFfm, Silny ostrzał Izraela. Hezbollah zaatakował z terytorium Libanu, 06.01.2024, https://www.rmf24.pl/raporty/raport-izrael-w-stanie-wojny/news-silny-ostrzal-izraela-hezbollah-zaatakowal-z-terytorium-liba,nld,7253012#crp_state=1

⁵¹ Rzeczpospolita.pl, Atak izraelskich dronów w stolicy Libanu. Zginął zastępca przywódcy Hamasu, 03.01.2023, <https://www.rp.pl/konflikty-zbrojne/art39648691-atak-izraelskich-dronow-w-stolicy-libanu-zginal-zastepca-przywodcy-hamasu>

⁵² ACLED, Israel, 01.01.2022 – 15.03.2024, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

⁵³ ACLED, Israel, 01.01.2022 – 15.03.2024, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

⁵⁴ PAP, Izrael oficjalnie ogłasza: kraj jest w stanie wojny, 08.10.2023, <https://www.pap.pl/aktualnosci/izrael-oficjalnie-oglasza-kraj-jest-w-stanie-wojny>

⁵⁵ UK Home Office, Foreign travel advice, Israel, 12.01.2024, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/israel>

WPLYW KONFLIKTU NA SYTUACJĘ LUDNOŚCI CYWILNEJ

Według danych ACLED, w Izraelu (z wyłączeniem terytoriów palestyńskich) w 2022 r. w ponad 128 incydentach związanych z naruszeniem bezpieczeństwa zginęło 27 osób cywilnych, zaś w 2023 r. w ponad 231 incydentach związanych z naruszeniem bezpieczeństwa zginęło 612 osób cywilnych. W 2024 r. od początku roku do połowy marca zarejestrowano 13 przypadków naruszenia bezpieczeństwa wobec cywilów, w których zginęło 6 osób. Większość ofiar cywilnych w Izraelu zginęła w wyniku ataków o charakterze terrorystycznym jako przypadkowe ofiary. Największy pojedynczy atak, 7 października 2023 r. przeprowadzony został celowo na masową skalę, a zginęło w nim kilkuset cywilów.^[56]

RODZAJE ZAGROŻEŃ DLA CYWILÓW ZWIĄZANE Z KONFLIKTEM

OFIARY DZIAŁAŃ WOJENNYCH

Najbardziej narażone na ataki raketowe są tereny przygraniczne ze Strefą Gazy, a także – choć w mniejszym stopniu – ostrzał może zdarzać się od strony Libanu i Syrii. Większość rakiet jest jednak przechwytywana przez systemy przeciwrakietowe Izraela.^[57]

Jednakże w październiku 2023 r. rakiety wystrzelone przez Hamas z terenów Strefy Gazy zabiły co najmniej 23 przypadkowe osoby w różnych lokalizacjach, głównie w dystrykcie **Hadarom**. Dużą część ofiar stanowili Beduini. Trafione zostały także budynki mieszkalne i budynki użyteczności publicznej.^[58]

Od 7 października 2023 r. do końca 2023 r. w wyniku ostrzału artyleryjskiego ze strony libańskiego Hezbollahu i kilku różnych incydentów zginęło co najmniej 5 cywilów, w tym także izraelskich Arabów/Beduinów. Przykładowo 12 listopada 2023 r. w wyniku ostrzału Hezbollahu z terytorium Libanu, zostało rannych kilkunastu pracowników firmy energetycznej, pracującej koło miejscowości Dovev. Jedna osoba zmarła następnie w szpitalu. Ostrzał ze strony Hezbollahu ma miejsce głównie w dystrykcie **Hazafon**.^[59]

OFIARY DZIAŁAŃ PARTYZANCKICH

W czasie ataku, do którego doszło 7 października 2023 r., bojownicy Hamasu zamordowali 827 cywilów oraz zabili 401 żołnierzy i 72 policjantów. Do największej zbrodni doszło na plenerowym festiwalu muzyki elektronicznej Supernova, który odbywał się w miejscu oddalonym o półtorej godziny jazdy samochodem od Tel Awiwu – w pobliżu kibucu Re'im, bardzo blisko od płotu oddzielającego Izrael od Strefy Gazy. Zginęło tam ok. 360 osób – głównie dwudziesto- i trzydziestolatków.

⁵⁶ ACLED, Israel, Civilians (Israel), Civilians (Palestine), 01.01.2022 – 15.03.2024, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

⁵⁷ Freedom House, Freedom in the World 2023 - Israel, 04.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2090188.html>

⁵⁸ ACLED, Israel, 01.01.2022 – 31.12.2023, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

⁵⁹ ACLED, Israel, 01.01.2022 – 31.12.2023, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

Resztę ofiar cywilnych stanowili mieszkańcy miejscowości pogranicznych, gdzie mordom towarzyszyło masowe podpalanie budynków, także z ludźmi w środku. ^[60]

Napastnicy działali w sposób planowy i konsekwentny. Wyszukiwali ofiary, dobijali rannych, a ich intencją była maksymalizacja liczby zabitych. Mordowano osoby przypadkowe, bez względu na wiek i płeć. Obok żydowskich Izraelczyków (będących celem ataku) śmierć poniosło też ponad 60 cudzoziemców (w tym robotnicy rolni z Tajlandii czy studenci z Nepalu) oraz grupa izraelskich Arabów. Zabójstw często dokonywano ze szczególnym okrucieństwem. Dochodziło także m.in. do przemocy seksualnej i bezczeszczenia zwłok. ^[61]

Jednocześnie bojownicy Hamasu pojмали 250 zakładników, wśród których znaleźli się nieletni (w tym niemowlę), znaczna grupa seniorów, a także cudzoziemcy (głównie obywatele Tajlandii). Obecnie, po uwolnieniu części z nich w trakcie zawieszenia broni w dniach 24–30 października 2023 r., w niewoli pozostaje ponad sto osób. ^[62]

OFIARY DZIAŁAŃ ODWETOWYCH

Akcja odwetowa wojsk izraelskich została przeprowadzona przede wszystkim w Strefie Gazy. Liczba zabitych w izraelskich atakach na Strefę Gazy osiągnęła co najmniej 27.478 osób (dane z lutego 2024 r.). ^{[63][64]}

W samym Izraelu dochodziło jednakże do pojedynczych przypadków omyłkowych ataków na cywilów, których wojsko lub policja brały za bojowników Hamasu. W wyniku tego typu incydentów zginęło w ostatnim kwartale 2023 r. około 6 osób. ^[65]

SYTUACJA HUMANITARNA W STREFACH KONFLIKTU

Wojna Izraela z Hamasem negatywnie dotknęła przede wszystkim obszar Strefy Gazy. Z ogólnodostępnych źródeł informacji nie wynika, aby działania zbrojne spowodowały kryzys humanitarny na terenie Izraela. 25 października 2023 r. została wznowiona nauka stacjonarna w szkołach izraelskich. ^[66] W styczniu 2024 r. zostały także wznowione regularne loty do Izraela. ^[67]

⁶⁰ OSW, Atak i zemsta – dwa miesiące wojny w Gazie, 20.12.2023, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2023-12-20/atak-i-zemsta-dwa-miesiace-wojny-w-gazie>

⁶¹ OSW, Atak i zemsta – dwa miesiące wojny w Gazie, 20.12.2023, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2023-12-20/atak-i-zemsta-dwa-miesiace-wojny-w-gazie>

⁶² OSW, Atak i zemsta – dwa miesiące wojny w Gazie, 20.12.2023, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2023-12-20/atak-i-zemsta-dwa-miesiace-wojny-w-gazie>

⁶³ Aljazeera, Unprecedented' destruction as deaths mount, 05.02.2024, <https://www.aljazeera.com/news/liveblog/2024/2/5/israels-war-on-gaza-live-israeli-strikes-level-homes-in-deir-el-balah>

⁶⁴ Committee to Protect Journalists, Journalist casualties in the Israel-Gaza war, 07.02.2024, <https://cpj.org/2024/02/journalist-casualties-in-the-israel-gaza-conflict/>

⁶⁵ ACLED, Israel, 01.01.2022 – 31.12.2023, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

⁶⁶ The Times of Israel, In-person schooling resumes across much of Israel on Wednesday, 25.10.2023, <https://www.timesofisrael.com/in-person-schooling-to-resume-across-much-of-israel-on-wednesday/>

⁶⁷ Wprost, Linie lotnicze wracają do Izraela. Wznowienie lotów Ryanaira, Lufthansy i LOT-u, 12.01.2024, <https://podroze.wprost.pl/turystyka/11545612/linie-lotnicze-wracaja-do-izraela-lot-ryanair-i-lufthansa-wznawiaja-loty.html>

PRZEMOC WOBEC LUDNOŚCI CYWILNEJ NIEZWIĄZANA Z KONFLIKTEM

TERRORYZM

Palestyńscy bojownicy posługują się terroryzmem jako metodą walki. Jednak do 7 października 2023 r. dominowały ataki dokonywane przez pojedyncze osoby i na niewielką skalę. Obejmowały przede wszystkim napady przy użyciu noża lub ostrzelanie przy użyciu broni ręcznej. ^[68]

Do eskalacji aktów przemocy w Izraelu (w porównaniu z ostatnimi latami) doszło już w 2022 r., kiedy w atakach terrorystycznych zginęło 32 Izraelczyków i obcokrajowców (21 izraelskich cywilów, 8 członków izraelskich służb bezpieczeństwa oraz 3 obcokrajowców), co stanowiło najwyższy poziom przemocy od czasu tzw. „intifady noży” w latach 2015–2016, gdy śmierć poniosło 30 Izraelczyków i 2 obywateli USA. Kiedy w okresie od marca do maja 2022 r. w atakach terrorystycznych zginęło 21 Izraelczyków, w odpowiedzi na te incydenty Siły Obronne Izraela rozpoczęły ukierunkowaną kampanię antyterrorystyczną o nazwie „Przełamanie fali”, obejmującą niemal codzienne naloty na Zachodni Brzeg przez pozostałą część roku. ^[69]

Tymczasem w 2023 r. w Izraelu, poza aktem terroru z 7 października, który został opisany już wcześniej, miały miejsce m.in. następujące incydenty o podłożu terrorystycznym:

- pod koniec listopada co najmniej trzy osoby zginęły, a sześć zostało rannych w ataku terrorystycznym, do którego doszło w godzinach szczytu na wjeździe do Jerozolimy. Terrorysty ostrzelali osoby stojące na przystanku. Ostatecznie zostali "zneutralizowani" przez siły bezpieczeństwa i cywila. ^[70]
- w lipcu jedna osoba zginęła, a 6 zostało rannych w Tel Awiwie; po tym jak napastnik staranował samochodem przechodniów. Wcześniej strzelał do nich przez okno auta. Wszystkie ofiary to zagraniczni turyści. ^{[71][72]}
- w kwietniu w strzelaninie w Dolinie Jordanu zginęły dwie Izraelki, siostry, a ich matka została ciężko ranna. Samochód, którym jechały kobiety, został ostrzelany przez Palestyńczyków. ^[73]

⁶⁸ United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA), Protection of Civilians Report, 29 January – 11 February 2019, 14.02.2019, <https://www.ochaopt.org/content/protection-civilians-report-29-january-11-february-2019>

⁶⁹ US Department of State, Country Report on Terrorism 2022 - Chapter 1 – Israel, 30.11.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2101565.html>

⁷⁰ Rzeczpospolita.pl, Zamach w Jerozolimie: Trzy osoby nie żyją, są ranni, 30.11.2023, <https://www.rp.pl/przestepczosc/art39495851-zamach-w-jerozolimie-trzy-osoby-nie-zyja-sa-ranni>

⁷¹ UK Home Office, Foreign travel advice, Israel, 12.01.2024, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/israel>

⁷² Wprost, Samochód staranował tłum, wtedy rozległy się strzały. Są ranni po ataku w Tel Awiwie, 04.07.2023, <https://www.wprost.pl/swiat/11292031/samochod-staranowal-tlum-wtedy-rozlegly-sie-strzaly-sa-ranni-po-ataku-w-tel-awiwie.html>

⁷³ PAP, Zamach terrorystyczny w Tel Awiwie, 08.04.2023, <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1558808%2Czamach-terrorystyczny-w-tel-awiwie-nie-zyje-turysta-z-wloch.html>

- w tym samym miesiącu w Tel Awiwie w ataku terrorystycznym zginął 30-letni Włoch, a 7 innych turystów zostało rannych. Napastnik – izraelski Arab – wjechał samochodem w przechodniów w popularnym parku. ^[74]
- również w kwietniu w wyniku strzelaniny w Tel Awiwie jedna osoba zginęła, natomiast 3 osoby zostały ranne. ^{[75][76]}
- w styczniu siedem osób zginęło w ataku na synagogę we wschodniej Jerozolimie. Kolejne 10 osób zostało rannych. Napastnikiem był nienotowany wcześniej 21-letni Palestyńczyk Alkam Khairi z okupowanej części Jerozolimy. Był to najbardziej krwawy zamach od 11 lat. ^{[77][78]}

Do ataków terrorystycznych dochodziło również w 2024 r. W styczniu 2024 r. co najmniej jedna kobieta zginęła, a 18 innych osób zostało rannych w wyniku ataku w izraelskim mieście Ra'anana, na północ od Tel Awiwu. Sprawca staranował swe ofiary samochodem, a następnie zaatakował je nożem. W związku z ww. zdarzeniem policja aresztowała Palestyńczyka z miasta Hebron na Zachodnim Brzegu. ^[79]

W ataku terrorystycznym, który miał miejsce 16 lutego 2024 r. w południowym Izraelu, zginęły dwie osoby, a cztery inne zostały ranne. Zdarzenie miało miejsce na węźle Masmiya w izraelskim mieście Gadera, napastnik użył broni palnej. Na miejscu pojawił się cywil, który zabił sprawcę. ^[80]

POZAPRAWNE EGZEKUCJE, UPROWADZENIA, POGROMY

Arabscy obywatele Izraela, którzy często identyfikują się jako Palestyńczycy, jak również Palestyńscy obywatele Izraela, co roku stanowią większość ofiar morderstw, mimo że reprezentują około jednej piątej populacji. W 2023 r. odnotowano 244 podobnych przypadków. Co więcej, policja znacznie rzadziej rozwiązuje sprawy morderstw z udziałem ofiar arabskich niż ma to miejsce w przypadku ofiar żydowskich. ^[81]

PRZEMOC STOSOWANA W TRAKCIE DEMONSTRACJI I PROTESTÓW

W Izraelu, w tym w Tel Awiwie i Jerozolimie, dochodzi do dużych demonstracji politycznych. Zdarza się, że przyjmują one formę niepokoju społecznych. ^[82]

⁷⁴ PAP, Zamach terrorystyczny w Tel Awiwie, 08.04.2023, <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1558808%2Czamach-terrorystyczny-w-tel-awiwie-nie-zyje-turysta-z-wloch.html>

⁷⁵ UK Home Office, Foreign travel advice, Israel, 12.01.2024, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/israel>

⁷⁶ Rzeczpospolita, Zamach w Tel Awiwie. Mężczyzna otworzył ogień i próbował taranować przechodniów, 07.04.2023, <https://www.rp.pl/przestepczosc/art38288301-zamach-w-tel-awiwie-mezczyzna-otworzil-ogien-i-probowal-taranowac-przechodniow>

⁷⁷ UK Home Office, Foreign travel advice, Israel, 12.01.2024, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/israel>

⁷⁸ Wyborcza.pl, Są szczegóły ataku w Jerozolimie. Najkrwawszy zamach na izraelskich Żydów od 11 lat, 28.01.2023, <https://wyborcza.pl/7,75399,29407562,sa-szczegoly-ataku-w-jerozolimie-najkrwawszy-zamach-na-izraelskich.html>

⁷⁹ Euronews, At least one dead and 18 injured in suspected car-ramming terror attack in Israel, 15.01.2024, <https://www.euronews.com/2024/01/15/at-least-one-dead-and-18-injured-in-suspected-car-ramming-terror-attack-in-israel>

⁸⁰ FDD, Terror Attack in Southern Israel Kills Two and Wounds Four, 16.02.2024, <https://www.fdd.org/analysis/2024/02/16/terror-attack-in-southern-israel-kills-two-and-wounds-four/>

⁸¹ Freedom House, Annual report on political rights and civil liberties in 2023, 29.02.2024, <https://www.ecoi.net/en/document/2105039.html>

⁸² UK Home Office, Foreign travel advice, Israel, 12.01.2024, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/israel>

Od stycznia 2023 r. w Izraelu trwały największe w historii państwa protesty społeczne. Manifestanci sprzeciwiali się zapowiedzianym przez rząd reformom sądownictwa, a w szczególności – zamiarom ograniczenia kompetencji Sądu Najwyższego. Łączna liczba uczestników tych wystąpień wyniosła dotąd 6–7 mln. W strajku udział wzięły różnorodne grupy zawodowe, w tym pracownicy high-tech, lekarze specjaliści, a niemal 10 tysięcy rezerwistów ogłosiło zawieszenie ochotniczej służby wojskowej. Po eskalacji, jaką wywołało pod koniec lipca 2023 r. przyjęcie przez Kneset pierwszej (i jak dotąd jedynej) ustawy z planowanego pakietu, liczebność manifestacji zmalała (m.in. w związku z serią świąt).^{[83][84]} Po krwawym ataku Hamasu na Izrael na początku października 2023 r. oraz rozpoczęciu izraelskiej ofensywy w Gazie antyrządowe protesty ustały.^[85]

W styczniu 2024 r. w Izraelu doszło do masowych demonstracji antywojennych. Tysiące ludzi wyszło na ulice w Tel Awiwie i Hajfie. Protestowali przeciwko szefowi rządu tego kraju, Benjaminowi Netanjahu. Uczestnicy demonstracji domagali się jego dymisji oraz nowych wyborów parlamentarnych. W demonstracjach wzięli także udział krewni ofiar ataku Hamasu z 7 października 2023 r. oraz mieszkańcy regionów przygranicznych ze Strefą Gazy i Libanem, którzy musieli opuścić swe domy.^[86]

PRZESTĘPCZOŚĆ ZORGANIZOWANA

W Izraelu przestępstwa z użyciem przemocy, inne niż terroryzm i przemoc na tle politycznym, są rzadkie.^[87]

PRAWNE I PRAKTYCZNE ASPEKTY DOTYCZĄCE ZMIANY MIEJSCA POBYTU

PRZEPISY REGULUJĄCE SWOBODĘ PRZEMIESZCZANIA SIĘ

Izraelskie prawo przewiduje swobodę poruszania się wewnątrz kraju, wyjazdu za granicę, emigracji i repatriacji i generalnie swobody te w odniesieniu do izraelskich obywateli są respektowane.^[88]

Izraelscy obywatele mają na ogół swobodę wyjazdu za granicę. Wymagana jest jednak uregulowana sytuacja wobec służby wojskowej. Mogą wystąpić w tej dziedzinie pewne ograniczenia w oparciu o sytuację bezpieczeństwa lub nieuregulowane zobowiązania w kraju (niespłacone długi itp.). Władze zabraniają

⁸³ OSW, Kryzys polityczny w Izraelu: koniec początku, 04.10.2023, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2023-10-04/kryzys-polityczny-w-izraelu-koniec-poczatku>

⁸⁴ Klub Jagielloński, Izrael na progu wojny domowej, 08.09.2023, <https://klubjagiellonski.pl/2023/09/08/izrael-czeka-wojna-domowa-a-netanjahu-to-izraelski-kaczynski/>

⁸⁵ Wp.pl, Wybuchły nowe protesty w Izraelu. Tysiące ludzi na ulicach, 07.01.2024, <https://wiadomosci.wp.pl/wybuchly-nowe-protesty-w-izraelu-tysiace-ludzi-na-ulicach-6982008463305216a>

⁸⁶ Wp.pl, Wybuchły nowe protesty w Izraelu. Tysiące ludzi na ulicach, 07.01.2024, <https://wiadomosci.wp.pl/wybuchly-nowe-protesty-w-izraelu-tysiace-ludzi-na-ulicach-6982008463305216a>

⁸⁷ Smart Traveller, Israel, 12.01.2024, <https://www.smarttraveller.gov.au/destinations/middle-east/israel-and-occupied-palestinian-territories>

⁸⁸ UK Home Office, Foreign travel advice, Israel, 12.01.2024, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/israel>

obywatelom podróży do krajów pozostających oficjalnie w stanie wojny z Izraelem, takich jak Iran, Irak, Liban, Syria, Arabia Saudyjska czy Jemen. ^[89]

Bariera oddzielająca większość Zachodniego Brzegu od Izraela, w tym społeczności w Jerozolimie, znacząco utrudnia swobodę przemieszczania się Palestyńczyków, wpływając na dostęp mieszkańców do ich rodzin, miejsc kultu, zatrudnienia, ziemi uprawnej, szkół i szpitali, a także prowadzenie handlu, działalności humanitarnej i NGO. ^[90]

Władze czasami ograniczają ruch wewnętrzny w palestyńskich dzielnicach Jerozolimy i Starego Miasta w Jerozolimie oraz okresowo blokują wejścia do dzielnic Issawiya, Silwan i Jabal Mukabber we Wschodniej Jerozolimie. Rząd stwierdził, że jest to niezbędne ze względów bezpieczeństwa oraz że ograniczenia w poruszaniu się po Jerozolimie mają charakter tymczasowy i są wprowadzane tylko wtedy, gdy jest to konieczne ze względu na działania dochodzeniowe, bezpieczeństwo publiczne lub porządek publiczny. ^[91] Np. pas 5 km od granicy z Libanem został ogłoszony przez izraelskie wojsko zamkniętą strefą wojskową i wstęp na ten teren jest zabroniony. ^[92]

Wprowadzane przez władze Izraela ograniczenia przemieszczania się wewnątrz kraju dotyczą palestyńskich mieszkańców terytoriów okupowanych. ^[93] Rząd izraelski w dalszym ciągu wybiórczo cofa pozwolenia na pobyt niektórym palestyńskim mieszkańcom Jerozolimy. Oznacza to, że nie mogą oni wrócić i zamieszkać w Jerozolimie. Przyczyną cofnięcia jest posiadanie miejsca zamieszkania lub obywatelstwa innego kraju, mieszkanie w innym kraju, na Zachodnim Brzegu lub w Gazie przez ponad siedem lat lub najczęściej niemożność wykazania „ośrodka życia” (interpretowanego jako stałe zamieszkanie) w Jerozolimie. ^[94]

MIGRACJE WEWNĘTRZNE

Izrael jest krajem wysoko zurbanizowanym, gdzie ponad 90% ludności mieszka w miastach. Migracja odbywa się więc przede wszystkim między miastami. Istnieją znaczne różnice w mobilności społecznej między osobami różnych wyznań, a żydzi częściej zmieniają miejsce zamieszkania niż osoby innych wyznań. ^[95]

Jednym z kluczowych elementów konfliktu izraelsko-palestyńskiego jest kwestia osiedli żydowskich na Zachodnim Brzegu. Żydowski ruch osadniczy na Zachodnim Brzegu rozwija się od czasu przejścia kontroli nad tym obszarem od Jordanii przez Izrael po wojnie sześciodniowej w 1967 r. ^[96]

⁸⁹ US Department of State, 2022 Country Report on Human Rights Practices: Israel, West Bank and Gaza – Israel, 20.03.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2089123.html>

⁹⁰ US Department of State, 2022 Country Report on Human Rights Practices: Israel, West Bank and Gaza – Israel, 20.03.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2089123.html>

⁹¹ US Department of State, 2022 Country Report on Human Rights Practices: Israel, West Bank and Gaza – Israel, 20.03.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2089123.html>

⁹² UK Home Office, Foreign travel advice, Israel, 12.01.2024, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/israel>

⁹³ UK Home Office, Foreign travel advice, Israel, 12.01.2024, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/israel>

⁹⁴ US Department of State, 2022 Country Report on Human Rights Practices: Israel, West Bank and Gaza – Israel, 20.03.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2089123.html>

⁹⁵ Rebhun Uzi, Internal Migration in Israel, 17.07.2020, https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-44010-7_16

⁹⁶ PISM, Aneksja osiedli na Zachodnim Brzegu: kontekst prawny i polityczny, 09.08.2019, https://www.pism.pl/publikacje/Aneksja_osiedli_na_Zachodnim_Brzegu_kontekst_prawny_i_polityczny

W świetle izraelskiego prawa budowa osiedli w strefie C jest legalna, o ile uzyska się na nią zgodę rządu. Jest ona udzielana niemal wyłącznie osadnikom żydowskim. Ponadto ustawa z 2017 r. pozwala wstecznie legalizować część osiedli założonych bez zezwolenia izraelskich władz (outposts) zbudowanych na prywatnej ziemi palestyńskiej. Palestyńczycy otrzymują zgodę na budowę na terytoriach typu C sporadycznie. Większość budynków wznoszą więc bez zezwolenia, ryzykując ich wyburzenie przez izraelskie władze. Dodatkowo obecność chroniących osiedla żydowskie sił wojskowych, ataki radykalnych osadników, ograniczenia swobody poruszania i wykorzystania zasobów negatywnie wpływają na sytuację ludności palestyńskiej.^[97]

Obecnie na terytoriach typu C znajduje się przeszło 250 osiedli zamieszkałych przez około 600 tys. mieszkańców. Około połowy z nich stanowią osiedla założone bez zezwolenia izraelskich władz, choć wspierane przez nie w różnych formach. Większość ludności skupia się w tzw. blokach osiedli – przeważnie położonych blisko linii zawieszenia broni sprzed wojny sześciodniowej („zielonej linii”), zintegrowanych infrastrukturalnie z terytorium Izraela i leżących w obrębie tzw. muru bezpieczeństwa.^{[98][99]}

W 2016 r. Rada Bezpieczeństwa ONZ określiła te osiedla jako naruszenie prawa międzynarodowego i wezwała Izrael do zaprzestania wszelkiej działalności osadniczej.^[100]

W czerwcu 2023 r. izraelski rząd zatwierdził budowę 5 700 dodatkowych mieszkań dla żydowskich osadników na Zachodnim Brzegu Jordanu. Od objęcia urzędu, koalicja premiera Benjamina Netanjahu zatwierdziła budowę ponad 7 000 nowych mieszkań.^[101] Budowę kolejnych 3 500 mieszkań władze żydowskich osiedli Maale Adumim, Kedar i Efrat na Zachodnim Brzegu zatwierdziły na początku marca 2024 r.^[102]

WEWNĘTRZNI UCHODŹCY

Do końca października 2023 r. około 500.000 mieszkańców Izraela zostało wewnątrznie przesiedlonych w wyniku trwającej wojny w Gazie, która nastąpiła po masakrze dokonanej przez Hamas w dniu 7 października 2023 r. oraz w obliczu

⁹⁷ PISM, Aneksja osiedli na Zachodnim Brzegu: kontekst prawny i polityczny, 09.08.2019, https://www.pism.pl/publikacje/Aneksja_osiedli_na_Zachodnim_Brzegu_kontekst_prawny_i_polityczny

⁹⁸ PISM, Aneksja osiedli na Zachodnim Brzegu: kontekst prawny i polityczny, 09.08.2019, https://www.pism.pl/publikacje/Aneksja_osiedli_na_Zachodnim_Brzegu_kontekst_prawny_i_polityczny

⁹⁹ Dziennik Gazeta Prawna, Wbrew naciskom USA rząd Izraela zatwierdził ułatwienia w rozbudowie żydowskich osiedli na Zachodnim Brzegu, 18.06.2023, <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/swiat/artykuly/8735578,izrael-usa-rozbudowa-zydowskich-osiedli-na-zachodnim-brzegu-palestyna.html>

¹⁰⁰ Dziennik Gazeta Prawna, Wbrew naciskom USA rząd Izraela zatwierdził ułatwienia w rozbudowie żydowskich osiedli na Zachodnim Brzegu, 18.06.2023, <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/swiat/artykuly/8735578,izrael-usa-rozbudowa-zydowskich-osiedli-na-zachodnim-brzegu-palestyna.html>

¹⁰¹ TVNbis, Rząd Izraela zatwierdził budowę tysięcy mieszkań dla żydowskich osadników na Zachodnim Brzegu, 27.06.2023, <https://tvn24.pl/swiat/izrael-rzad-zatwierdzi-budowe-5700-mieszkan-dla-zydowskich-osadnikow-na-zachodnim-brzegu-jordanu-st7192296>

¹⁰² Bankier.pl, Izrael wybuduje 3,5 tys. mieszkań na Zachodnim Brzegu. Takie są plany władz osiedli, 06.03.2024, <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Izrael-wybuduje-3-5-tys-mieszkan-na-Zachodnim-Brzegu-Takie-sa-plany-wladz-osiedli-8706826.html>

eskalacji potyczek na północnej granicy Libanu z grupą terrorystyczną Hezbollah i sojusznicznymi frakcjami palestyńskimi. ^{[103][104]}

Wśród ewakuowanych osób znalazły się społeczności mieszkające na granicy ze Strefą Gazy. Ponadto relokacji zostali poddani mieszkańcy terenów w pobliżu granicy z Libanem. Przesiedlenia dotknęły mieszkańców 28 miejscowości, którzy zostali rozlokowani w pensjonatach opłacanych przez rząd. ^{[105][106]}

UCHODŹCY W KRAJACH SĄSIEDNICH

Od czasu ataku terrorystycznego Hamasu na Izrael, do którego doszło w październiku 2023 r. około 250 Żydów znalazło schronienie w żydowskim ośrodku dla uchodźców na Węgrzech, który przyjął rodziny z południowego Izraela. ^{[107][108]}

PODSUMOWANIE

Izrael jest republiką parlamentarną, powstałą w 1948 r. Od 1967 r. okupuje terytoria Zachodniego Brzegu i Strefy Gazy, na których zgodnie z rezolucją ONZ miało powstać państwo palestyńskie. Izrael uznaje prawo do powrotu na swoje terytorium Żydów z całego świata.

W dniu 7 października 2023 r. doszło do wybuchu najnowszego konfliktu zbrojnego między Izraelem a palestyńskimi grupami bojowników pod przywództwem Hamasu. W Izraelu śmierć poniosło około 1 200-1 400 obywateli tego kraju, w tym około połowa to cywile.

Aktualnie w samym Izraelu działania wojenne już się nie toczą, chociaż tereny przygraniczne są nadal ostrzeliwane z terytorium Strefy Gazy, Libanu i Syrii, powodując zagrożenie dla mieszkańców stref przygranicznych. Armia izraelska prowadzi natomiast aktywne działania bojowe w Strefie Gazy.

Szacuje się, że około 500 000 mieszkańców Izraela zostało wewnętrznie przesiedlonych w wyniku trwającej wojny w Gazie, głównie z terenów znajdujących się w pobliżu Strefy Gazy oraz granicy z Libanem.

Izraelskie prawo przewiduje karę śmierci tylko w przypadku wyjątkowych przestępstw, takich jak przestępstwa w świetle prawa wojskowego popełnione w szczególnych okolicznościach. W praktyce nie jest ona stosowana.

¹⁰³ Time of Israel, About 200,000 Israelis internally displaced amid ongoing Gaza war, tensions in north, 22.10.2023, <https://www.timesofisrael.com/about-200000-israelis-internally-displaced-amid-ongoing-gaza-war-tensions-in-north/>

¹⁰⁴ I24news, Approximately 500,000 people displaced in Israel, 17.10.2023, <https://www.i24news.tv/en/news/israel-at-war/1697526771-around-half-a-million-people-displaced-in-israel>

¹⁰⁵ I24news, Approximately 500,000 people displaced in Israel, 17.10.2023, <https://www.i24news.tv/en/news/israel-at-war/1697526771-around-half-a-million-people-displaced-in-israel>

¹⁰⁶ PAP, Ewakuacja mieszkańców Izraela z 28 miejscowości przy granicy z Libanem, 16.10.2023, <https://www.pap.pl/aktualnosci/ewakuacja-mieszkancow-izraela-z-28-miejscowosci-przy-granicy-z-libanem-zagrozenie>

¹⁰⁷ DW, Amid Israel-Hamas war, some Israelis fleeing to Hungary, 17.10.2023, <https://www.dw.com/en/amid-israel-hamas-war-some-israelis-flee-to-hungary/video-67369682>

¹⁰⁸ The Times of Israel, Jewish refugees from Israel find comfort in countryside retreat in Hungary, 10.11.2023, <https://www.timesofisrael.com/jewish-refugees-from-israel-find-comfort-in-countryside-retreat-in-hungary/> =

ZASTRZEŻENIE

Niniejsze opracowanie tematyczne zostało przygotowane przez Wydział Informacji o Krajach Pochodzenia Urzędu do Spraw Cudzoziemców na potrzeby prowadzenia postępowań w sprawach o udzielenie ochrony międzynarodowej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Opracowanie na temat sytuacji bezpieczeństwa może być pomocne w szczególności w sprawach rozpatrywanych w oparciu o **art. 15 pkt. 3 oraz art. 18 pkt. 1. Ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP z dn. 13 czerwca 2003 z późn. zmianami.**

Treść opracowania nie przesądza jednak o wyniku decyzji w indywidualnym postępowaniu administracyjnym, gdyż zawsze brana jest pod uwagę całość zgromadzonego materiału dowodowego i indywidualny charakter sprawy.

Informacje zamieszczone w niniejszym opracowaniu pochodzą w większości z publicznie dostępnych źródeł. Zostały one zebrane i opracowane przy zachowaniu zasady neutralności i obiektywizmu, a także z dołożeniem najwyższej staranności – tak, by odzwierciedlały aktualny w chwili publikacji opracowania stan wiedzy na prezentowany temat, a także pochodziły z różnych źródeł.

Terminologia użyta w niniejszym opracowaniu nie jest terminologią prawniczą. Określenia takie jak „prześladowanie”, „dyskryminacja”, „konflikt” itp. używane mogą być, za materiałami źródłowymi, w znaczeniu potocznym i nie są tożsame z definicjami podanymi w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Niniejsze opracowanie zawiera wyłącznie informacje, poglądy i opinie prezentowane przez autorów materiałów źródłowych. Oświadczenia i oceny zawarte w niniejszym opracowaniu nie są i nie mogą być uważane za oświadczenia i oceny własne Urzędu do Spraw Cudzoziemców. Niniejsze opracowanie nie jest także i nie może być uważane za jakąkolwiek deklarację polityczną polskich władz.

Urząd do Spraw Cudzoziemców nie ponosi odpowiedzialności prawnej za publikowane w opracowaniu treści ani nie jest zobowiązany do publikacji jego aktualizacji, a także nie ponosi odpowiedzialności za sposób wykorzystania udostępnionych informacji.

Informujemy, że autorskie prawa majątkowe do niniejszego opracowania, w tym prawo do jego rozpowszechniania i publicznego udostępniania w Internecie, przysługują wyłącznie Urzędowi do Spraw Cudzoziemców (adres: ul. Koszykowa 16, 00-564 Warszawa; NIP: 5262548316; REGON: 017315012).

BIBLIOGRAFIA:

1. Aljazeera, Israel, Hamas agree to truce, paving way for some captives' release, 22.11.2023, <https://www.aljazeera.com/news/2023/11/22/israel-agrees-to-ceasefire-deal-paving-way-for-some-captives-release>
2. Aljazeera, Israel's war on Gaza: List of key events, day 124, 07.02.2024, <https://www.aljazeera.com/news/2024/2/7/israels-war-on-gaza-list-of-key-events-day-124>
3. Aljazeera, Unprecedented' destruction as deaths mount, 05.02.2024, <https://www.aljazeera.com/news/liveblog/2024/2/5/israels-war-on-gaza-live-israeli-strikes-level-homes-in-deir-el-balah>
4. Ambasada Izraela w Warszawie, Struktura polityczna, <https://embassies.gov.pl/WARSAW/ABOUTISRAEL/Pages/system-polityczny.aspx>
5. Amnesty International, Death Sentences and Executions 2022, 05.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2091962.html>
6. Bankier.pl, Zawieszenie broni między Izraelem a Hamasem zostało przedłużone, 27.11.2023, <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Zawieszenie-broni-miedzy-izraelem-a-Hamasem-zostalo-przedluzone-8653625.html>
7. BBC News, History of Mid-East peace talks, 29.07.2013, <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-11103745> oraz UN News Service, Two-state solution to Israel-Palestine conflict at risk of giving way to 'one-state reality,' warns Ban, 15.09.2016, <http://www.refworld.org/docid/57dbe65340e.html>
8. BBC News, Israel – country profile, ostatnia aktualizacja 19.11.2018, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-14628835>
9. BBC News, Israel-Arab ties warm up after long deep freeze, 06.11.2019, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-46075180>
10. CIA, The World Factbook – Israel, 31.01.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/israel/>
11. CNN, Israel to withdraw some troops from Gaza but expects fighting will continue through 2024, <https://edition.cnn.com/2024/01/01/middleeast/israel-to-withdraw-some-troops-from-gaza-intl/index.html>
12. Committee to Protect Journalists, Journalist casualties in the Israel-Gaza war, 07.02.2024, <https://cpj.org/2024/02/journalist-casualties-in-the-israel-gaza-conflict/>
13. Committee to Protect Journalists, Journalist casualties in the Israel-Gaza war, 07.02.2024, <https://cpj.org/2024/02/journalist-casualties-in-the-israel-gaza-conflict/>
14. Dziennik Gazeta Prawna, Wbrew naciskom USA rząd Izraela zatwierdził ułatwienia w rozbudowie żydowskich osiedli na Zachodnim Brzegu, 18.06.2023, <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/swiat/artykuly/8735578,izrael-usa-rozbudowa-zydowskich-osiedli-na-zachodnim-brzegu-palestyna.html>

15. Encyklopedia PWN, Izrael, <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Izrael-Ludnosc;4574364.html> i Encyclopaedia Britannica, Israel, <https://www.britannica.com/place/Israel>.
16. Euronews, At least one dead and 18 injured in suspected car-ramming terror attack in Israel, 15.01.2024, <https://www.euronews.com/2024/01/15/at-least-one-dead-and-18-injured-in-suspected-car-ramming-terror-attack-in-israel>
17. FDD, Terror Attack in Southern Israel Kills Two and Wounds Four, 16.02.2024, <https://www.fdd.org/analysis/2024/02/16/terror-attack-in-southern-israel-kills-two-and-wounds-four/>
18. Gazeta Prawna, Izrael łatwo wygrywa wojnę, ale to nic nie da. Jakie cele mają IDF i Hamas? [ANALIZA], 23.12.2023, <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/swiat/artykuly/9374335,izrael-latwo-wygrywa-wojne-ale-to-nic-nie-da-jakie-cele-maja-idf-i-h.html>
19. Home Office, Foreign travel advice, Israel, 12.01.2024, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/israel>
20. Home Office, Foreign travel advice, Israel, 12.01.2024, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/israel>
21. HRW, World Report 2019 - Israel and Palestine, 17.01.2019, <https://www.ecoi.net/en/document/2002193.html>.
22. I24news, Approximately 500,000 people displaced in Israel, 17.10.2023, <https://www.i24news.tv/en/news/israel-at-war/1697526771-around-half-a-million-people-displaced-in-israel>
23. News, There have been five Israel-Gaza wars since 2008. These charts show the latest one is by far the deadliest, 20.11.2023, <https://www.abc.net.au/news/2023-11-20/six-charts-that-show-the-scale-of-human-loss-in-israel-gaza-war/103074196>
24. Onet, Na Zachodnim Brzegu cały czas toczą się walki. Palestyńscy urzędnicy mówią o sześciu ofiarach, 23.11.2023, <https://wiadomosci.onet.pl/swiat/starcia-na-zachodnim-brzegu-palestynscy-urzednicy-mowia-o-szesciu-ofiarach/51gqbde>
25. OSW, Atak i zemsta – dwa miesiące wojny w Gazie, 20.12.2023, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2023-12-20/atak-i-zemsta-dwa-miesiace-wojny-w-gazie>
26. OSW, Kryzys polityczny w Izraelu: koniec początku, 04.10.2023, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2023-10-04/kryzys-polityczny-w-izraelu-koniec-poczatku>
27. PAP, Ewakuacja mieszkańców Izraela z 28 miejscowości przy granicy z Libanem, 16.10.2023, <https://www.pap.pl/aktualnosci/ewakuacja-mieszkanow-izraela-z-28-miejscowosci-przy-granicy-z-libanem-zagrozenie>
28. PAP, Izrael oficjalnie ogłasza: kraj jest w stanie wojny, 08/10.2023, <https://www.pap.pl/aktualnosci/izrael-oficjalnie-oglasza-kraj-jest-w-stanie-wojny>
29. PAP, Izraelska armia: zniszczyliśmy już ponad 700 wyrzutni raketowych Hamasu, 12.01.2024, <https://www.pap.pl/aktualnosci/izraelska-armia-zniszczyliśmy-juz-ponad-700-wyrzutni-raketowych-hamasu>

30. PAP, Zamach terrorystyczny w Tel Awiwie, 08.04.2023, <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1558808%2Czamach-terrorystyczny-w-tel-awiwie-nie-zyje-turysta-z-wloch.html>
31. PISM, Aneksja osiedli na Zachodnim Brzegu: kontekst prawny i polityczny, 09.08.2019, https://www.pism.pl/publikacje/Aneksja_osiedli_na_Zachodnim_Brzegu_kontekst_prawny_i_polityczny
32. Polsat News, Koniec rozejmu w Strefie Gazy. Znow slychac strzaly, 01.12.2023, <https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2023-12-01/koniec-rozejmu-w-strefie-gazy-znow-slychac-strzaly/>
33. Portal internetowy ynetnews, Dozens killed, abducted as Israel comes under surprise Hamas attack, 10.07.2023, <https://www.ynetnews.com/article/rysg8i0l6>
34. Reuters, What is the humanitarian situation in war-ravaged Gaza?, 19.01.2024, <https://www.reuters.com/world/middle-east/what-is-humanitarian-situation-war-ravaged-gaza-2024-01-19/>
35. RMF24, 21 zolnierzy izraelskich zabitych w akcji. W Gazie sa juz same ruiny, 23.01.2024, https://www.rmfm24.pl/raporty/raport-izrael-w-stanie-wojny/news-21-zolnierzy-izraelskich-zabitych-w-akcji-w-gazie-sa-juz-sam,nld,7286662/crp_state=1
36. RMFfm, Silny ostrzal Izraela. Hezbollah zaatakowal z terytorium Libanu, 06.01.2024, https://www.rmfm24.pl/raporty/raport-izrael-w-stanie-wojny/news-silny-ostrzal-izraela-hezbollah-zaatakowal-z-terytorium-liba,nld,7253012/crp_state=1
37. Rzeczpospolita, Wojna w Izraelu: Zawieszenie broni zostalo przedluzone, 30.10.2023, <https://www.rp.pl/konflikty-zbrojne/art39495731-wojna-w-izraelu-zawieszenie-broni-zostalo-przedluzone>
38. Rzeczpospolita, Wojna w Izraelu: Zawieszenie broni zostalo przedluzone, 30.11.2023, <https://www.rp.pl/konflikty-zbrojne/art39495731-wojna-w-izraelu-zawieszenie-broni-zostalo-przedluzone>
39. Rzeczpospolita, Zamach w Tel Awiwie. Meczczynna otworzyl ogien i probowal taranowac przechodniow, 07.04.2023, <https://www.rp.pl/przestepczosc/art38288301-zamach-w-tel-awiwie-meczczynna-otworzyl-ogien-i-probowal-taranowac-przechodniow>
40. Rzeczpospolita, Zawieszenie broni miedzy Izraelem a Hamasem. Bedzie przerwa w walkach, 22.11.2023, <https://www.rp.pl/dyplomacja/art39447691-zawieszenie-broni-miedzy-izraelem-a-hamasem-bedzie-przerwa-w-walkach>
41. SCMP, Israel army says Hamas command structure 'dismantled' in north Gaza, 07.01.2024, <https://www.scmp.com/news/world/middle-east/article/3247544/israel-army-says-hamas-command-structure-dismantled-north-gaza>
42. Smart Traveller, Israel, 12.01.2024, <https://www.smarttraveller.gov.au/destinations/middle-east/israel-and-occupied-palestinian-territories>
43. Statista, Countries with the largest Jewish population 2022, <https://www.statista.com/statistics/1351079/jewish-pop-by-country/>
44. The Lancet, Internally displaced people amidst war: the Israeli narrative, 16.11.2023, [https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(23\)02521-7/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(23)02521-7/fulltext)

45. The Lancet, Internally displaced people amidst war: the Israeli narrative, 16.11.2023, [https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(23\)02521-7/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(23)02521-7/fulltext)
46. The Times of Israel, Gallant: Intense fighting is over in northern Gaza, will soon end in Khan Younis too, 15.01.2024, <https://www.timesofisrael.com/gallant-intense-fighting-over-in-northern-gaza-will-soon-end-in-khan-younis-too/>
47. Time of Israel, About 200,000 Israelis internally displaced amid ongoing Gaza war, tensions in north, 22.10.2023, <https://www.timesofisrael.com/about-200000-israelis-internally-displaced-amid-ongoing-gaza-war-tensions-in-north/>
48. TVN24, Izrael wycofuje część sił ze Strefy Gazy. Przechodzi do "trzeciego etapu", 01.01.2024, <https://tvn24.pl/swiat/izrael-hamas-konflikt-w-strefie-gazy-izrael-wycofuje-czesc-sil-ze-strefy-gazy-przechodzi-do-trzeciego-etapu-7663925>
49. TVN24, Są oficjalne wyniki wyborów w Izraelu. Wygrał je blok Benjamina Netanjahu, 03.11.2022, <https://tvn24.pl/swiat/izrael-oficjalne-wyniki-wyborow-do-knesetu-wygral-je-blok-benjamin-a-netanjahu-6192732>
50. TVN24bis, Hamas zaatakował Izrael z morza, lądu i powietrza. Walki w miastach, setki rannych i zabici, <https://tvn24.pl/swiat/izrael-hamas-atakuje-oglosil-rozpozeczenie-operacji-zbrojnej-st7379353>
51. TVN24bis, Izrael ostrzelał pozycje Hezbollahu w Libanie, 22.10.2023, <https://tvn24.pl/swiat/izrael-ostrelal-pozycje-hezbollahu-w-libanie-7403430>
52. TVN24bis, Rozejm w Strefie Gazy. Pierwsi zakładnicy porwani przez Hamas wrócili do Izraela, 24.11.2023, <https://tvn24.pl/swiat/strefa-gazy-rozejm-miedzy-izraelem-i-hamasem-wymiana-zakladnikow-7452409>
53. TVN24bis, Wkroczyli na północy, "pozostają w terenie". Izraelska armia pokazuje nagrania, 28.10.2023, <https://tvn24.pl/swiat/izrael-ofensywa-na-strefe-gazy-rzecznicz-izraelskiej-armii-nasi-zolnierze-i-czolgi-juz-tam-sa-7412839>
54. United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA), Protection of Civilians Report | 29 January – 11 February 2019, 14.02.2019, <https://www.ochaopt.org/content/protection-civilians-report-29-january-11-february-2019>
55. USDOS, 2022 Country Report on Human Rights Practices: Israel, West Bank and Gaza – Israel, 20.03.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2089123.html>
56. Wiadomości Onet, USA ostrzegają Izrael, starcia na Zachodnim Brzegu. Podsumowanie nocy na Bliskim Wschodzie, 04.11.2023, <https://wiadomosci.onet.pl/swiat/starcia-na-zachodnim-brzegu-podsumowanie-nocy-na-bliskim-wschodzie/fjq0p4d>
57. Wikipedia, Districts of Israel, https://en.wikipedia.org/wiki/Districts_of_Israel
58. Wikipedia, Jewish population by country, https://en.wikipedia.org/wiki/Jewish_population_by_country
59. Wprost, Samochód staranował tłum, wtedy rozległy się strzały. Są ranni po ataku w Tel Awiwie, 04.07.2023, <https://www.wprost.pl/swiat/11292031/samochod-staranowal-tlum-wtedy-rozlegly-sie-strzaly-sa-ranni-po-ataku-w-tel-awiwie.html>

60. Wyborcza.pl, Są szczegóły ataku w Jerozolimie. Najkrwawszy zamach na izraelskich Żydów od 11 lat, 28.01.2023, <https://wyborcza.pl/7,75399,29407562,sa-szczegoly-ataku-w-jerozolimie-najkrwawszy-zamach-na-izraelskich.html>